

Maryša

Zámožný sedlák Lízal uzavře dohodu s vdovcem Vávrou, že mu dá za ženu svou dceru Maryšu. Maryša zatím miluje Francka; ten však pochází z chudé rodiny, není proto pro Lízala přijatelný. Vávra je ovšem dobrou partií, neboť má mlýn a velký statek. Maryša přání svých rodičů dlouho vzdoruje, když je však Francek odveden na vojnu, podvolí se. Manželství pochopitelně není šťastné. Maryša se trápí, Vávra neustále vymáhá na Lízalovi peníze, dokonce se proslýchá, že Maryšu i bije.

Když se Francek po dvou letech vrátí z vojny, začne o Maryšu znovu usilovat. Maryša mu přizná, že je nešťastná, že jej stále miluje, ale protože se nechce zachovat nemorálně, musí jej odmítnout. Francek ji přesto přemlouvá, aby s ním utekla do Brna, vyhrožuje dokonce, že nepůjde-li dobrovolně, přijde si pro ni. Vávra na oplátku varuje Maryšu, že Francka zastřelí, jestli se mu bude potulovat kolem chalupy. Aby zabránila splnění Vávrova úmyslu, podá Maryša svému muži otrávenou kávu.

UKÁZKA

VÝSTUP ŠESTÝ

LÍZAL – MARYŠA

MARYŠA (*vyjde ze statku*).

Copak chcete?

LÍZAL (*proběře se z myšlenek*).

Podé mně čagan – Tamhle leží. –

MARYŠA (*podává mu hůl*).

LÍZAL

Kde je matka?

MARYŠA

V kuchyni poklízí. Bude brzo poledně. (*Vejde do zahrádky a trhá cosi.*) Tatínku, co budeme dělat s tó turkyňó? Na poli ju žeró ptáci.

LÍZAL

Nech včil turkyňu turkyňó a pod' sem. Něco ti mám říct. – Kde seš?

MARYŠA (*vyjde ze zahrádky a zavírá za sebou branku*).

LÍZAL (*bere ji za ruku*).

Co to máš?

MARYŠA

Petržel. (*V celém svém chování jeví bázeň a zlou předtuchu.*)

LÍZAL (*pustí jí ruku*).

Jakpak, Maryško, což - (*měkce*) na vdavky nemáš ešče chuť?

MARYŠA (*utrhne se*).

Co by! (*Rozhodně.*) Já se ešče nechcu vdávat.

LÍZAL

No mlč, máš už čas. Na svatýho Barnabáška už ti bude dvacet let.

MARYŠA (*hodí sebou a ustoupí ke dveřím*).

Eh, nechte marných řečí. (*Má se k odchodu, najednou se obrátí ve dveřích.*) A co za ženicha? Keho?

LÍZAL (*krotí se*).

No, ani bys neřekla. Hádej!

MARYŠA (*svěsí hlavu a přemýšlí*).

LÍZAL

Není daleko odtád' - - -

MARYŠA (*vzhlédne po Lízalovi*).

LÍZAL

A má mlén.

MARYŠA (*vytáhne se v těle a zasvítí očima. – Zděšeně*).

Snád' ne - - -

LÍZAL (*kývne hlavou radostně*).

Vávra je to - -

MARYŠA (*vyjeveně a polozmateně*).

Vdovca? (*Dá se do bujného, ne trpkého, ale dosud ještě bezstarostného smíchu.*) Vdovca? Se třema dětima? (*Zase se divoce směje.*) No to ja! - -

LÍZAL (*rozzlobeně sebou trhne*).

Nono – vdovec nevovec, ale je to dobré, statečné muž - -

MARYŠA (*zaraženě, zvažní uprostřed nejhlubšího smíchu, pustí kliku u dveří a temně*).

Snad' to nemyslíte doopravdy?

LÍZAL (*stále více pod sebe a k sobě než k Maryši*).

Co bych nemyslel?! Mně se líbí. Nepije, nekarbaní – chlapák jako dub --- každá žena může se s ním dobře mět.

MARYŠA (*kysele*).

Enem že je žádná nechce. Nebožku bil a děvečky si o něm povídají všelijaký řeči. Že se nestydí. – Děti má tři a ještě pomýšlí na svobodnou děvčicu - - -

OTÁZKY

1. Ke kterému literárnímu druhu lze ukázkou zařadit? Svoji odpověď zdůvodněte.

2. Jakým nářečím postavy hovoří?

3. Nahraď slovo *čagan* spisovným výrazem.

4. Vysvětli výraz *nekarbaní*.

5. Jaké bylo postavení ženy ve společnosti na přelomu 19. a 20. století?

6. Srovnej postavení ženy ve společnosti na přelomu 19. a 20. století a na počátku 21. století.
Co se výrazně změnilo?

7. V čem spočívá tragédie hlavní hrdinky ukázky?

8. Co si myslíš o jednání Lízala?

9. Z jakých důvodů si Maryša nechce vzít Vávru?

ŘEŠENÍ

1. Drama. Objevují se popisky činností a stavů postav.
2. Hanáckým.
3. Hůl.
4. Nehraje karty o peníze.
5. Ženy nebyly zaměstnané, plně je zaměstnávala domácnost, kde tvrdě dřely. Poslouchaly své muže. Neměly stejná práva jako muži apod.
6. Ženy jsou s muži v rovnoprávném postavení, domácí práce si dělí, o tvrdou práci se většinou starají muži. Ženy chodí do zaměstnání a finančně se podílí na chodu domácnosti.
7. Příčin tragédie může být více. Např. majetkové poměry na vesnici – předurčují vztahy mezi lidmi. Rovněž mohou být příčinou předsudky, které nedovolují ženě opustit nemilovaného manžela, vzepřít se vůli rodičů.
8. individuální
9. Maryša Vávru nemiluje; Vávra nemá valnou pověst – bil zemřelou manželku; má tři děti...